

Аннотация к рабочей программе по родному (башкирскому) языку

1. Укыу предметын, курсың үзләштеревзэ планлаштырылған һөзөмтэләр Планируемые результаты освоения учебного предмета

5 класта шәхсэн, метапредмет һәм предмет һөзөмтэләре

Бишенсе класта «Туған тел» предметының шәхсэн һөзөмтэләре булып түбәндәгеләр тора:

- тел кешеләрзәң аралашыу сараһы икәнде аңлау, үзләштеревзэ;
- башкорт телен милли мәзәниәттең бер күренеше тип кабул итеу;
- аралышыуза рус теленән алған башкорт телендә тәржемә итеп куллана белеу;
- башкорт теленән алынған белем һәм күнекмәләрзә мәктәптә һәм көндәлек тормошта кулланыу;
- башкорт телен башкорт халкының мәзәни һәм рухи байлығың өйрәнеу сараһы буларак кулланыузы аңлау;
- төрлө социаль ситуацияларза оло кешеләр һәм үз тиндәштәрең менән хезмәттәшлек күнекмәләрен үстеревзэ;
- үз телмәренә иғтибарлы булып үз-үзән баһалау һәләтлеләге үстеревзэ;
- укыған әсәрзәрзәң геройзариңа, уларзың кылык, эштәренә үз мөнәсәбәттеңдә белдеревзэ.

Метапредмет һөзөмтэләр булып универсаль эш төрзәрен формалаштырыу тора.

Регулятив УЭТ:

- укытыусы ярзамыңда дәрестә эш максатың билдәләу;
- дәрестә эштең эзмә-эзлеклеләген билдәләу;
- укытыусы тәкдим иткән план буйыңса эшләргә өйрәнеу.

Регулятив УЭТ формалаштырыузың сараһы булып дәрәс укыу формалаштырыу һәм проблемалы диалогик укытыу технологиялары тора.

Танып белеу УЭТ:

- китап менән эшләй белеу (шартлы тамғаларзы айырыу);
- текста, һүрәттәрзә һораузарға яуап табыу;
- укытыусы һәм укыусыларзың берзәм эшенә баһа биревзэ.

Танып белеу УЭТ сараһы – дәрәслек текстары һәм функциональ грамотлылыкты (мәғлүмәт менән эшләргә өйрәтеу күнекмәләрен) булдырыузы методик күрһәтмәләр.

Коммуникатив УЭТ:

- фекерендә телдән һәм язма рәүештә белдеревзэ (һөйләм һәм бәләкәй текст кимәлендә);
- башкаларзың телмәрен тыңлау һәм аңлау;
- тексты тасуири укыу һәм һөйләу;
- укытыусы менән берлектә класташтар менән үзеңдә нисек тотоу һәм аралашыу кағизәләре тураһыңда һөйләшеу һәм уларзы үтәу;
 - икәүләп, төркөмдә эшләргә өйрәнеу; төрлө ролдәр башкарыу (лидер, башкарыусы)
 - яңғыраған телмәрзә (ололарзың һәм тиндәштәреңдәң әйтеуе, балалар тапшырыузары, аудиоязмалар һәм мәғлүмәти технологияның башка формаларың) адекват кабул итеу;
 - һүзәрзә, ижектерзә, өндәрзә һәм һөйләмдә төзөу, әйтеу буйыңса белем һәм күнекмәләр;
 - бирелгән тема буйыңса диалог төзөй белеу; һораузарға кыска һәм тулы яуап биревзэ, диалогты башлай һәм тамамлай белеу;
 - әзерләнеп һәм әзерләнемәй етез, аңлап һәм тасуири укыу, тексты кыска һәм һайлап һөйләй белеу;
 - таныш орфографик кағизәләрзә кулланып, укытыусы ярзамыңда һәм үз аллы өйрәнеүзә контроль характерза язма эштәрзә башкара белеу;
 - үз аллы эшен тикшерә һәм башкорт теленән предмет-ара (башка предмет дәрәстәрендә) үз белемеңдә анализлай белеу;

- төп предметтан предмет-ара аңлатмаларзы үзләштерерү;
- мәктәптә һәм мәктәптән тыш кызыкһыныуларынан сығып, башкорт телендә аралышыу.

Коммуникатив УЭТ формалаштырыуың сараһы булып продуктив укыу һәм парзар менән һәм бәләкәй төркөмдәрзә эш ойоштороу тора.

«Туған тел» курсың өйрәнәүзең **предмет һөзөмтәләре** булып түбәндәгеләр тора:

1. Укытыуысы укыған йәки һөйләгән, үзең укыған тексты аңлай алыу;
2. Укыған әсәр, картина, экскурсия, караған фильм буйынса әңгәмәлә катнашыу;
3. Предметты, күренеште элементар рәүештә һүрәтләү, уға үз мөнәсәбәтендә белдерерү;
4. Хәбәр, һорау, өндәү һөйләмдәрзе, поэтик әсәрзәрзе дөрөс интонация менән һөйләү;
5. Тексты шыма, аңлы, дөрөс, тотош һүзләп укыу, логик басымдарзы, паузаларзы дөрөс әйтеү; тасуири укыу; текстың өлөштәрәнә, иллюстрацияларына исем бирерү, өзөк буйынса план төзөү; текстан аңлашылмаған һүззәрзе, һүрәтләү, тасуирлау сараларын табыу, мәғәнәләрен аңлатыу, һүзлектәр менән эш итеү;
6. Хикәйә, әкият, мәкәл, йомак жанрзарын практик айыра белеү;
7. Зур булмаған һөйләмдәрзе күсереп һәм яттан языу; текст, күзәтеүзәр йәки экскурсия буйынса һораузарға яуап языу; бер телдән икенсе телгә тәржемә итеү;
8. Өйрәтеү характерындағы иншалар языу; язғанды элементар формала камиллаштыра алыу.

6 класта шәхсэн, метапредмет һәм предмет һөзөмтәләре

Алтынсы класта **шәхсэн һөзөмтәләр** булып түбәндәгеләр тора:

- тел кешеләрзең аралашыу сараһы икәнде аңлау, үзләштерерү;
- башкорт телен милли мәзәниәттең бер күренеште тип кабул итеү;
- башкорт теленән алынған белем һәм күнекмәләрзе мәктәптә һәм көндәлек тормошта кулланыу;
- аралышыуза рус теленән алған башкорт телендә тәржемә итеп куллана белеү;
- башкорт телен башкорт халкының мәзәни һәм рухи байлығын өйрәнәү сараһы буларак кулланыуызы аңлау;
- төрлө социаль ситуацияларза оло кешеләр һәм үз тиндәштәрәң менән хезмәттәшлек күнекмәләрен үстерерү.

Метапредмет һөзөмтәләр булып универсаль эш төрзәрен формалаштырыу тора. -- яңғыраған телмәрзе (ололарзың һәм тиндәштәрәндең әйтеүе, балалар тапшырыузары, аудиоязмалар һәм мәғлүмәти технологияның башка формаларын) адекват кабул итеү;

- бирелгән тема буйынса диалог төзөй белеү; һораузарға кыска һәм тулы яуап бирерү, диалогты башлай һәм тамамлай белеү;
- таныш орфографик кағизәләрзе кулланып, укытыуысы ярзамында һәм үз аллы өйрәнәүзә контроль характерза язма эштәрзе башкара белеү;
- үз аллы эшен тикшерә һәм башкорт теленән предмет-ара (башка предмет дәрестәрәнде) үз белемендә анализлай белеү;
- төп предметтан предмет-ара аңлатмаларзы үзләштерерү;
- мәктәптә һәм мәктәптән тыш кызыкһыныуларынан сығып, башкорт телендә аралышыу.

Регулятив УЭТ:

- укытыуысы ярзамында дәрестә эш максатын билдәләү;
- дәрестә эштең эзмә-эзлекләлеген билдәләү;
- үз фекереңдә белдерә белеү;
- укытыуысы тәкдим иткән план буйынса эшләргә өйрәнәү.
- Регулятив УЭТ формалаштырыуың сараһы булып дөрөс укыу формалаштырыу һәм проблемалы диалогик укытыу технологиялары тора.

Танып белеү УЭТ:

- китап менән эшләй белеү (шартлы тамғаларзы айырыу);
- текста, һүрәттәрзә һораузарға яуап табыу;
- укытыуысы һәм укыуыларзың берзәм эшенә баһа бирерү.
- мәғлүмәтте бер төрәнән икенсе төрәнә күсерерү: бәләкәй текстарзы ентәкләп

һөйләү.

Танып беләү УЭТ сараһы – дәрәслек текстары һәм функциональ грамотлылыҡты (мәғлүмәт менән эшләргә өйрәтәү күнекмәләрен) булдырыусы методик күрһәтмәләр.

Коммуникатив УЭТ:

- фекерендә телдән һәм язма рәүештә белдерәү (һөйләм һәм бәләкәй текст кимәлендә);
- башкаларҙың телмәрен тыңлау һәм аңлау; тыңлау алымдарын кулланыу: теманы (башы), мөһим һүзҙәрҙе билдәләү;
- уҡытыусы менән берлектә класташтар менән үҙендә нисек тотоу һәм аралашыу кағизәләре тураһында һөйләшеү һәм уларҙы үтәү;

«Туған тел (башкорт)» курсының өйрәнеүҙең **предмет һөзөмтәләре** булып түбәндәгеләр тора:

- Уҡыусыларҙа туған (башкорт) телендә һөйләгәндә, уҡығанды, радиотапшырыуҙар тыңлағанды аңлау күнекмәләре булдырыу (аудирование).
- Башкорт теленең өндөрөн, һүзҙәрҙең дөрөс әйтеп, үз-ара һөйләшергә, тәкдим ителгән темалар, ситуациялар буйынса һөйләргә өйрәтәү.
- Аралашыуҙа кәрәк була торған типик һөйләмдәрҙе күсереп, үз фекерҙәрҙе билдәлә кимәлдә үз аллы языу күнекмәләрен булдырыу.
- Башкорт телен өйзә, йәмәғәт тормошонда, хезмәт процесында практик файзаланырға өйрәтәү.
- Йәмғиәт тормошонда телдең роле; туған телдең әһәмиәте; фонетика, графика, лексиканың нигеҙҙәре менән танышыу
- Ижади диктанттар һәм иншалар языу.

7 класс

Етәнсе класта **шәхсэн һөзөмтәләр** булып түбәндәгеләр тора:

- туған телдә милли мәзәниәттең бер күренеше тип кабул итеү;
- туған телдә алынған белем һәм күнекмәләргә мәктәптә һәм көндөлөк тормошта кулланыу;
- төрлө социаль ситуацияларҙа оло кешеләр һәм үз тиндәштәрен менән хезмәттәшлек күнекмәләрен үстәрәү.
- Был һөзөмтәләргә ирешәү сараһы булып китаптағы текстар тора.

Метапредмет һөзөмтәләр булып универсаль эш төрҙәрҙең формалаштырыу тора.

- яңғыраған телмәрҙе (ололарҙың һәм тиндәштәрендәң әйтеүе, балалар тапшырыуҙары, аудиоязмалар һәм мәғлүмәти технологияның башка формаларын) адекват кабул итеү;
- бирелгән тема буйынса диалог төзөй беләү; һорауҙарға кыска һәм тулы яуап бирәү, диалогты башлай һәм тамамлай беләү;
- предметтан предмет-ара аңлатмаларҙы үзләштерәү;
- мәктәптә һәм мәктәптән тыш кызыкһыныуҙарынан сығып, туған телдә аралашыу.

Регулятив УЭТ:

- уҡытыусы ярҙамында дәрәстә эш максатын билдәләү;
- дәрәстә эштең эзмә-эзлекләгән билдәләү;
- үз фекерендә белдерә беләү;
- уҡытыусы тәкдим иткән план буйынса эшләргә өйрәнәү.

Регулятив УЭТ формалаштырыуҙың сараһы булып дөрөс уҡыу формалаштырыу һәм проблемалы диалогик уҡытыу технологиялары тора.

Танып беләү УЭТ:

- китап менән эшләй беләү (шартлы тамғаларҙы айырыу);
- текста, һүрәттәрҙә һорауҙарға яуап табыу;
- уҡытыусы һәм уҡыусыларҙың берҙәм эшенә баһа бирәү.
- мәғлүмәтте бер төрөнән икенсе төрөнә күсерәү: бәләкәй текстарҙы ентекләп һөйләү.

Коммуникатив УЭТ:

- фекерендә телдән һәм язма рәүештә белдерәү (һөйләм һәм бәләкәй текст кимәлендә);
- башкаларҙың телмәрен тыңлау һәм аңлау; тыңлау алымдарын кулланыу: теманы (башы), мөһим һүзҙәрҙе билдәләү;
- уҡытыусы менән берлектә класташтар менән үҙендә нисек тотоу һәм аралашыу

кағизэләре тураһында һөйләшеү һәм уларҙы үтәү;

«Туған (башкорт) тел» курсының өйрәнеүҙең предмет һөҙөмтәләре булып түбәндәгеләр тора:

- Укыусыларҙа туған (башкорт) телендә һөйләгәнде, укығанды, радиотапшырыуҙар тыңлағанды аңлау күнекмәләре булдырыу (аудирование).
- Башкорт теленең өндәрен, һүзәрән дәрәҫ әйтәп, үз-ара һөйләшергә, тәкдим ителгән темалар, ситуациялар буйынса һөйләргә өйрәтәү.
- Аралашыуҙа кәрәк була торған типик һөйләмдәрҙе күсереп, үз фекерҙәрән билдәлә кимәлдә үз аллы языу күнекмәләрен булдырыу.
- Башкорт телен өйзә, йәмәғәт тормошонда, хезмәт процесында практик файзаланырға өйрәтәү.
- Йәмғиәт тормошонда телдең роле; туған телдең әһәмиәте; фонетика, графика, лексиканың нигеҙҙәре менән танышыу
- Ижади диктанттар һәм иншалар языу.

8 класс

8 класта шәхсэн һөҙөмтәләр булып түбәндәгеләр тора:

- туған телде милли мәзәниәттең бер күренеше тип кабул итеү;
- туған телдә алынған белем һәм күнекмәләргә мәктәптә һәм көндәлек тормошта кулланыу;
- төрлө социаль ситуацияларҙа оло кешеләр һәм үз тиндәштәрән менән хезмәттәшлек күнекмәләрен үстәрәү.
- Был һөҙөмтәләргә ирешәү сараһы булып китаптағы текстар тора.

Метапредмет һөҙөмтәләр булып универсаль эш төрҙәрән формалаштырыу тора.

- яңғыраған телмәрҙе (ололарҙың һәм тиндәштәрәндең әйтеүе, балалар тапшырыуҙары, аудиооязмалар һәм мәғлүмәти технологияның башка формаларын) адекват кабул итеү;
- бирелгән тема буйынса диалог төзөй белеү; һорауҙарға кыска һәм тулы яуап бирәү, диалогты башлай һәм тамамлай белеү;
- предметтан предмет-ара аңлатмаларҙы үзләштерәү;
- мәктәптә һәм мәктәптән тыш кызыкһыныуҙарынан сығып, туған телдә аралашыу.

Регулятив УЭТ:

- укытыусы ярҙамында дәрестә эш максатын билдәләү;
- дәрестә эштең эзмә-эзлекләгән билдәләү;
- үз фекерендә белдерә белеү;
- укытыусы тәкдим иткән план буйынса эшләргә өйрәнәү.

Регулятив УЭТ формалаштырыуҙың сараһы булып дәрәҫ укыу формалаштырыу һәм проблемалы диалогик укытыу технологиялары тора.

Танып белеү УЭТ:

- китап менән эшләй белеү (шартлы тамғаларҙы айырыу);
- текста, һүрәттәрҙә һорауҙарға яуап табыу;
- укытыусы һәм укыусыларҙың берҙәм эшенә баһа бирәү.
- мәғлүмәтте бер төрөнән икенсе төрөнә күсерәү: бәләкәй текстарҙы ентекләп һөйләү.

Коммуникатив УЭТ:

- фекерендә телдән һәм язма рәүештә белдерәү (һөйләм һәм бәләкәй текст кимәлендә);
- башкаларҙың телмәрән тыңлау һәм аңлау; тыңлау алымдарын кулланыу: теманы (башы), мөһим һүзәрҙе билдәләү;
- укытыусы менән берлектә класташтар менән үҙендә нисек тоғоу һәм аралашыу кағизэләре тураһында һөйләшеү һәм уларҙы үтәү;

«Туған (башкорт) тел» курсының өйрәнеүҙең предмет һөҙөмтәләре булып түбәндәгеләр тора:

- Укыусыларҙа туған (башкорт) телендә һөйләгәнде, укығанды, радиотапшырыуҙар тыңлағанды аңлау күнекмәләре булдырыу (аудирование).
- Башкорт теленең өндәрен, һүзәрән дәрәҫ әйтәп, үз-ара һөйләшергә, тәкдим ителгән темалар, ситуациялар буйынса һөйләргә өйрәтәү.
- Аралашыуҙа кәрәк була торған типик һөйләмдәрҙе күсереп, үз фекерҙәрән билдәлә кимәлдә үз аллы языу күнекмәләрен булдырыу.
- Башкорт телен өйзә, йәмәғәт тормошонда, хезмәт процесында практик файзаланырға өйрәтәү.

- Йәмғиәт тормошонда телдең роле; туған телдең әһәмиәте; фонетика, графика, лексиканың нигеззәре менән танышыу
- Ижади диктанттар һәм иншалар языу.

9 класс

9 класта **шәхсэн һөзөмтәләр** булып түбәндәгеләр тора:

- туған телде милли мәзәниәттең бер күренеше тип кабул итеү;
- туған телдә алынған белем һәм күнекмәләрге мәктәптә һәм көндәлек тормошта кулланыу;
- төрлө социаль ситуацияларга оло кешеләр һәм үз тиндәштәрең менән хезмәттәшлек күнекмәләрен үстәреү.
- Был һөзөмтәләргә ирешәү сараһы булып китаптағы текстар тора.

Метапредмет һөзөмтәләр булып универсаль эш төрзәрен формалаштырыу тора.

- яңғыраған телмәрге (ололарзың һәм тиндәштәреңдең әйтеүе, балалар тапшырыулары, аудиоязмалар һәм мәғлүмәти технологияның башка формаларын) адекват кабул итеү;
- бирелгән тема буйынса диалог төзәй белеү; һораузарға кыска һәм тулы яуап биреү, диалогты башлай һәм тамамлай белеү;
- предметтан предмет-ара аңлатмаларзы үзләштәреү;
- мәктәптә һәм мәктәптән тыш кызыкһыныуларынан сығып, туған телдә аралашыу.

Регулятив УЭТ:

- укытыусы ярзамында дәрестә эш максатын билдәләү;
- дәрестә эштең эзмә-эзлеклелеген билдәләү;
- үз фекереңде белдерә белеү;
- укытыусы тәкдим иткән план буйынса эшләргә өйрәнәү.

Регулятив УЭТ формалаштырыузың сараһы булып дәрәс укыу формалаштырыу һәм проблемалы диалогик укытыу технологиялары тора.

Танып белеү УЭТ:

- китап менән эшләй белеү (шартлы тамғаларзы айырыу);
- текста, һүрәттәргә һораузарға яуап табыу;
- укытыусы һәм укыусыларзың берзәм эшенә баһа биреү.
- мәғлүмәтте бер төрөнән икенсе төрөнә күсерәү: бәләкәй текстарзы ентәкләп һөйләү.

Коммуникатив УЭТ:

- фекереңде телдән һәм язма рәүештә белдерәү (һөйләм һәм бәләкәй текст кимәлендә);
- башкаларзың телмәрен тыңлау һәм аңлау; тыңлау алымдарын кулланыу: теманы (башы), мөһим һүззәрге билдәләү;
- укытыусы менән берлектә класташтар менән үзенде нисек тотоу һәм аралашыу кағизәләре тураһында һөйләшеү һәм уларзы үтәү;

«Туған (башкорт) тел» курсың өйрәнәүзең **предмет һөзөмтәләре булып** түбәндәгеләр тора:

- Укыусыларга туған (башкорт) телендә һөйләгәнде, укығанды, радиотапшырыулар тыңлағанды аңлау күнекмәләре булдырыу (аудирование).
- Башкорт теленең өндәрен, һүззәрен дәрәс әйтәп, үз-ара һөйләшергә, тәкдим ителгән темалар, ситуациялар буйынса һөйләргә өйрәтәү.
- Аралашыуға кәрәк була торған типик һөйләмдәрге күсерәп, үз фекерзәрен билдәлә кимәлдә үз аллы языу күнекмәләрен булдырыу.
- Башкорт телен өйзә, йәмәғәт тормошонда, хезмәт процесында практик файзаланырға өйрәтәү.
- Йәмғиәт тормошонда телдең роле; туған телдең әһәмиәте; фонетика, графика, лексиканың нигеззәре менән танышыу
- Ижади диктанттар һәм иншалар языу.

2. Ужытыу предметынын төп йөкмәткеһе

Содержание учебного предмета

- I. **Фонетика һәм орфоэпия.** Һузынкы һәм тартынкы өндәрзе айырыу. Калын һәм нәзек өндәрзе айырыу, калынлык-нәзеклек буйынса парлы һәм парһыз тартынкы өндәрзе билдәләү. Яңғырау һәм һаңғырау тартынкы өндәрзе айырыу, парлы һәм парһыз яңғырау һәм һаңғырау өндәрзе билдәләү. Өндөң сифат буйынса характеристикаһын билдәләү: һузынкы – тартынкы; калын - нәзек һузынкы, парлы-парһыз яңғырау һәм һаңғырау тартынкы. Һүззәрзәе ижектәргә бүләү. Башкорт эзәби теле нормаларына ярашлы өндәрзе һәм өндәр бәйләнешен дәрәс әйтәү. Һүззе фонетик тикшерәү.
- II. **Графика.** Өндәрзе һәм хәрәфтәрзе айырыу. Языуза калынлык-нәзеклекте билдәләү. Тартынкы өндәрзе языуза сингармонизм принцибына таяныу. Хәрәфһез график сараларзы: араһында калдырылған буш урын, юлдан юлға күсерәү билдәһен, абзацты кулланыу. Алфавитты белеү: хәрәфтәрзе дәрәс атау, уларзың тәртибен белеү. Алфавитты һүзлектәр, белешмәләр, каталогтар менән эшләгәндә файзаланыу.
- III. **Лексика** (курстың бар бүлектәрәндә лә өйрәнелә). Һүззең лексик һәм грамматик мәғәнәләре. Мәғәнәләрен аныкларға кәрәкле һүззәрзе айырып алыу. Аңлатмалы һүзлек ярзамында текстағы һүззе билдәләү һәм уның мәғәнәһен асыклау. Бер мәғәнәле һәм күп мәғәнәле, тура һәм күсмә мәғәнәле һүззәр менән таныштырыу.
- IV. **Һүз составы (морфемика).** Тамырзаш һүззәр төшөнсәһен үзләштерәү. Тамырзаш һүззәр менән бер үк һүззең төрлө формалары араһындағы айырма. Тамырзаш һүззәрзе һәм синонимдарзы, тамырзаш һүззәр һәм омонимик тамырлы һүззәрзе айырыу. Айырып алына торған бер үк төрлө морфемалы һүззәрзә ялғау, тамырзар, нигез билдәләү. Һүззе составы буйынса тикшерәү.
- V. **Морфология.** Һүз төркөмдәре. Һүз төркөмдәрен үз паллы һәм ярзамсы төрзәргә бүләү.
Исем. Телмәрзәге роле, кулланылышы. Яңғызлык исемдәрзе таба белеү. Кем?, нимә? һораузарына яуап булып килгән исемдәрзе айырыу, рус теле менән сағыштырыу. Исемдәрзең һан менән үзгәреше. Исемдәрзең килеш менән үгәреше. Килеш һораузары буйынса айырыу. Исемдәргә морфологик анализ.
Сифат. Телмәрзәге әһәмиәте һәм кулланылышы. Сифаттың һан һәм килеш менән үзгәреше. Сифат дәрәжәләре. Сифатка морфологик анализ.
Алмаш. Алмаш тураһында дөйөм төшөнсә. Зат алмаштары, роле, кулланылышы. Берлектәге һәм күплектәге I, II, III зат алмаштары.
Кылым. Телмәрзәге әһәмиәте һәм кулланылышы. Кылымдарзың инфинитив (башланғыс) формаһы. Кылымдың заман менән үзгәреше. Хәзерге, үткән, киләсәк заман кылымдарының зат һәм һан менән үгәреше, барлык-юклык формалары. Кылым һөйкәләштәре. Кылымға морфологик анализ.
Рәүеш. Телмәрзәге әһәмиәте һәм кулланылышы. Рәүеш төркөмсәләре. Рәүеш дәрәжәләре.
Һан. Ябай һәм кушма һөйләмдәр. Һан төркөмсәләре.
Ярзамсы һүззәр. Уларзың мәғәнәһе, һөйләмдәге роле.
- VI. **Синтаксис.** Һөйләмдең, һүзбәйләнештең, һүззең айырмаһы. Һөйләү максаты буйынса һөйләмдәрзе хәбәр, һорау, өндәү һөйләмдәргә айырыу. Һөйләмдең баш киҫәктәрен: эйә һәм хәбәрзе табыу. Һөйләмдең баш һәм эйәрсән киҫәктәрен айырыу. Мәғәнәүи һораузар ярзамында һүзбәйләнештәге һәм һөйләмдәге һүззәр араһында бәйләнеш булдырыу. Теркәүесһез һәм *һәм, ә, ләкин* теркәүестәре менән килгән тиң киҫәкле һөйләмдәрзе табыу һәм үз аллы төзөй белеү. Тиң киҫәкле һөйләмдәрзә һанау интонацияһын кулланыу. Ябай һәм кушма һөйләмдәрзе айырыу. Кушма һөйләм синтаксисы. Эйәртеүле кушма һөйләм. Тезмә кушма һөйләм. Катнаш кушма һөйләм.
- VII. **Орфография һәм пунктуация.** Орфографик үткерлек формалаштырыу, һүззәге орфограмманың урынына карап, дәрәс языу ысулын һайлау. Орфографик һүзлек кулланыу. Дәрәс языу кағизәләрен кулланыу:
 - һүззе юлдан юлға күсерәү
 - һөйләм башындағы һәм яңғызлык мсемдәрзәге языу хәрәфе
 - һүз тамырындағы парлы яңғырау һәм һаңғырау тартынкылар
 - ь һәм ы айырыу билдәләре
 - һөйләм азағында тыныш билдәләре: нөктә, һорау һәм өндәү билдәләре

- тиң кичәкле һөйләмдәрзә тыныш билдәләре.
- кушма һөйләмдәрзә тыныш билдәләре.

5 класс

Тел буйынса башлангыс синифтарза үтелгәндәрзе кабатлау.

Фонетика һәм орфоэпия. Өн һәм хәреф. Башкорт теленең өндәр системаһы. Уларзы белдергән хәрефтәр. Башкорт теленең өндәр системаһын рус теленең өндәр системаһы менән сағыштырыу. Башкорт теленең үзенсәлекле өндәре, уларзы белдергән хәрефтәр.

Һузынкы һәм тартынкы өндәр. Һузынкы өндәр, уларзың ханы һәм әйтелеше. Башкорт телендәге һузынкы өндәрзәң әйтелешен рус телендәге һузынкы өндәрзәң әйтелеше менән сағыштырыу. Фонетик күнегеүзәр.

Тартынкы өндәр, уларзың ханы һәм әйтелеше. Башкорт телендәге тартынкыларзың әйтелешен рус телендәге тартынкыларзың әйтелеше менән сағыштырыу. Фонетик күнегеүзәр.

Башкорт телендәге к-г, һ-х, н-ң, с-с, з-з тартынкыларының дөрөс әйтелешенә күнекмәләр үткәрәү, фонетик күнегеүзәр эшләү.

Телмәр ағышында өндәрзәң бер-беренә йогонтоһо. Тартынкы өндәрзәң үзгәреше. Башкорт теленең канундарына ярашлы һөйләү күнекмәләре үткәрәү.

Башкорт телендә сингармонизм. Башкорт телендә сингармонизм, укыусыларзы уларзың төрзәре менән таныштырыу. Фонетик күнегеүзәр.

Башкорт телендә ижектәр. Ижектәрзәң төрзәре. Башкорт һәм рус телдәрәндәге ижектәрзә сағыштырыу. Һүззәрзә юлдан-юлға күсерәү кағизәләре менән танышыу.

Башкорт телендә басым, уның үзенсәлектәре. Басымдың һуңғы ижеккә төшөүе һәм ялғау кушкан һайын күсә барыуы. Башкорт Һүззәрәндәге һәм рус теленән һуңғы осорзә үзләштерелгән Һүззәрзәге басымды сағыштырыу.

Башкорт телендә Һүззәрзәң тамыры, ялғаузар тураһында төшөнсә бирәү. Тамырға ялғау кушканда Һүззәрзәң мәғәнәһе үзгәрәүен күзәтәү, күнегеүзәр эшләү.

Башкорт һәм рус телендә интонация һәм уның төрзәре, төп өлөштәре: логик басым, пауза, фраза басымы, телмәр мелодикаһы, тойғо басымы.

Башкорт һәм рус телдәрәндә интонацияның үзенсәлектәрен асыклау. Башкорт телендәге ябай һөйләмдәрзә дөрөс интонация менән укырға өйрәтәү күнекмәләре бирәү.

Башкорт теленең һүзлек байлығы, уның сығанактары. Төп башкорт Һүззәре һәм үзләштерелгән Һүззәр. Бер мәғәнәле һәм күп мәғәнәле Һүззәр. Һүззәрзәң күсмә мәғәнәлә кулланылыуы.

Башкорт телендә нығынған һүзбәйләнештәр, улар аңлаткан мәғәнәһе асыклау. Нығынған һүзбәйләнештәрзә Һүззәр менән сағыштырыу, алмаштырыу күнегеүзәре. Нығынған һүзбәйләнештәрзәң телмәрзәге ролен билдәләү. Башкорт һәм рус телендәге һүзбәйләнештәрзә сағыштырыу, тәржемә итеү, улар менән һөйләмдәр төзөү.

Башкорт телендә һүзьяһалыш. Һүз составы. Башкорт теленең агглютинатив тел булыуына күнегеүзәр. Тамыр. Нигез. Ялғаузар. Ялғаузарзың төрзәре: Һүз һәм төр яһаусы ялғаузар, үзгәртеүсә ялғаузар. Ялғаузарзың варианттары менән практик таныштырыу, ул варианттарзың барлыкка киләү сәбәптәрен аңлатыу, практик күнегеүзәр башкарыу.

Рус теленән үзләштерелгән бер төркөм Һүззәрзә ялғау кушканда Һүз азағындағы тартынкы өндөң төшөп калыуын, йәки һузынкылар өстәләүен практик үзләштерәү.

Ялғаузар кушканда кайһы бер Һүззәрзә өндәрзәң сиратлашыуы. Практик танышыу.

Башкорт һәм рус телдәрәндәге һүзьяһалыш юлдарын асыклау, уларзың окшашлығы һәм айырмаһын билдәләү: тамыр Һүз, яһалма Һүз, кушма Һүз.

Кушма Һүззәрзәң дөрөс язылышын үзләштерәү, иштә калдырыу, нығытыу буйынса практик эштәр башкарыу.

Башкорт теле буйынса йыл буйына үтелгәндәрзә кабатлау. Бәйләнешле телмәр үстәрәү. Орфоэпик кағизәләрзә дөрөс кулланыуға, тексты интонация менән укыуға күнегеүзәр.

Эш кағыззәры төрзәрәнән белешмә бирәү. Хат язырға өйрәтәү.

6 класс

Башкорт теле буйынса алдағы кластарға үтелгәндәрҙе кабатлау. Башкорт эзәби теле, уның нормалары тураһында төшөнсә биреү.

Һүз төркөмдәре турһында төшөнсә. Үз аллы һәм ярзамсы һүз төркөмдәре. Исем.

Исемдәрҙең һан, эйәлек, килеш һәм хәбәрлек категориялары менән үзгәрешенә үзенсәлектәрен, ялғауҙарының фонетик варианттарының кулланышын практик күзәтеү күнегеүҙәре. Бәйет тураһында төшөнсә.

Сифат тураһында төшөнсә. Сифат. Сифат дәрәжәләре. Дәрәжә формаларының яһалышы.

Исем сифат. Исем буйынса үтелгәндәрҙе кабатла, дөйөмләштереү.

Сифат тураһында төшөнсә. Тамыр, яһалма, кушма сифаттар.

Һүззәр һәм һүзбәйләнештәр.

Сифаттарҙың үзгәреше. Башкорт һәм рус телендәге окшаш һәм айырмалы яктарҙы билдәләү. Сифат темаһын кабатлау. Хат язырға өйрәтеү.

Алмаш. Төп үзенсәлектәре. Рус телендәге алмаштар менән сағыштырыу, тәржемә күнекмәләре үткәреү. Килтерелгән текстарҙан алмаштарҙы табыу.

Алмаштарҙың башкорт телендә мәғәнә үзенсәлектәре, төркөмсәләре, телмәрҙә кулланыу.

Алмаш төркөмсәләрен кабатлау. Һандар. Ябай һәм кушма һандар. Һандарҙарҙың телмәрҙә кулланылышы.

Һандар. Фонетик күнегеүҙәр. Һан төркөмсәләре. Һандарҙың язылышы. Цифрҙар менән язылған һандарҙы укыу һәм языу күнекмәләрен үткәреү.

Эзәбиәт теорияһы буйынса йыл буйына үтелгәндәрҙе кабатлау, дөйөмләштереү. Тел буйынса йыл буйына үтелгәндәрҙе кабатлау, дөйөмләштереү.

7 класс

Кылымдарҙың затлы һәм затһыз, барлык-юклык формалары. Кылымдарҙың күләм һәм йүнәлеш категориялары менән практик таныштырыу күнегеүҙәре. Төп йүнәлештән башка кылым йүнәлештәренә айырым ялғауҙары булыуын күрһәтеү һәм башкорт телендә биш йүнәлеш: төп йүнәлеш, кайтым йүнәлеше, төшөм йүнәлеше, йөкмәтеү йүнәлеше һәм уртаклык йүнәлеше барлығын практик миһалдарға күрһәтеү.

Кылымдарҙың затлы формаларының үзенсәлектәрен: һан, зат, заман менән үзгәрешен асыклау, уларҙы рус теленә тәржемә итеү күнегеүҙәрен эшләтеү.

Хәбәр һөйкәләше кылымдары, уларҙың мәғәнәләре, заман формалары, һан, зат менән үзгәреше, һиндәй һөйләм киһәге була алыуы.

Хәҙерге заман хәбәр һөйкәләше кылымдары, уларҙың мәғәнәһе, яһалышы, үзгәреше.

Хәбәр һөйкәләше кылымдарының үткән заманы.

Бойорок һөйкәләше кылымдарының эш кушыуы, бойороуы белдереүе, яһалышы, һан, зат менән үзгәреше, барлыкта йәки юклыкта килеүе.

Теләк һөйкәләше кылымдары, уларҙың яһалышы, мәғәнәһе, үзгәреше.

Шарт һөйкәләше кылымдары, уларҙың яһалышы, мәғәнәһе, үзгәреше.

Кылымдарҙың затһыз формалары: сифат кылым, хәл кылым, исем кылым, уртак кылым. Уларҙың зат, һан менән үзгәрмәүе.

Исем кылымда кылымлык билдәләре: барлык - юклык, кылым күләмдәре һәм йүнәлештәре ялғауҙарын кабул итә алыуы.

Исемлек билдәләре: килеш, һан, эйәлек категориялары менән үзгәреше.

Исем кылымдарҙың исемгә күсеүе. Исем кылымдарҙы рус теленә тәржемә итеү.

Уртак кылым, уның мәғәнәһе, яһалышы, барлык-юклык менән үзгәреше. Рус телендәге уртак кылымдың башкорт теленә төрлө кылым формалары менән тәржемә ителеү мөмкинлектәрен миһалдарға күзәтеү. Киреһенсә, башкорт телендәге уртак кылым рус теленә төрлө кылымдар менән тәржемә ителә алыуын практик эштәр үтөлешендә асыклау.

Башкорт телендә уртак кылымдарҙың икенсе бер кылымдарҙы асыклап килеүе ихтимал: *бирешмәскә тырыша, күрергә теләй һ.б.*

Уртақ кылымдан һуң *ярай, ярамай, тейеш, тейеш түгел, кәрәк, мөмкин* модаль һүззәре килеп, төрлө модаль мәғәнәләр белдерә алыуын практик күзәтәү, уларзы рус теленә тәржемә итеү.

Сифат кылым, унда бер үк вақытта сифатлык һәм кылымлык мәғәнәһенәң булуы, йәғни предметтың, заттың билдәһен уның эше, хәрәкәте буйынса белдерәүе. Сифат кылымдың заман менән үзгәрәүе. Хәзерге заман сифат кылымдың ике төрө, ябай һәм кушма формалары, менән практик таныштырыу, уларзың барлыкта йәки юклыкта тора алыуы.

Үткән заман сифат кылым, уның яһалышы, барлыкта, юклыкта килә алыуы. Киләсәк заман сифат кылым, уның яһалышы, төрзәре, мәғәнәләре. Сифат кылымдарзың исемләшеүе, был оракта исемдәргә хас категориялар менән үзгәрәүе. Рус теленән айырмалы рәүештә, башкорт телендә исем алдында килеүсә сифат кылымдарзың һан, эйәлек, килеш ялғаузарнын кабул итмәүе.

Исем кылым, уның эш, хәл һәм хәрәкәттең исемен атауы, яһалышы.

Хәл кылым, уларзың яһалышы, мәғәнәләре, төрзәре, үзенсәлектәре. Хәл кылымдар процестың билдәһен белдерәүзәре менән рәүештәргә окшай, ә уларзың барлык-юклык, күләм, йүнәләш ялғаузары кабул итеүе - кылымлык билдәләре. Хәл кылымдарзың кулланышы һәм дөрөс язылышы.

Кылым төркөмсәләренәң рус теленә тәржемә ителәү үзенсәлектәрен практик эштәр башкарғанда күзәтәү, уларзы тәржемә итеү күнекмәләрен үстәрәү.

Кылымдарзы дөйөмләштереп кабатлау.

Рәүеш төркөмсәләре: төп рәүештәр, вақыт рәүештәре, урын рәүештәре, окшатыу-сағыштырыу рәүештәре, күләм-дәрәжә рәүештәре, сәбәп-максат рәүештәре тураһында төшөнсә.

Рәүештәрҙең яһалышы: тамыр, яһалма, кушма рәүештәр. Дәрәжәләре. Рәүештәрҙең телмәрҙә кулланылышы.

Теркәүестәр. Уларзың һөйләм киҫәктәрен һәм кушма һөйләмдә ябай һөйләмдәрҙе бәйләп йөрөүе. Теркәүестәрҙең төркөмсәләре: тезеү һәм эйәртеү теркәүестәре, уларзың телмәрҙегә кулланышын күзәтәү.

Теркәүес һүззәр: парлы һәм яңғыз теркәүес һүззәр, уларзың һөйләмдәрҙе һәм һөйләм киҫәктәрен бәйләүе күрһәтәү алмаштары менән белдерелә, яңғыз теркәүес һүззәр: һорау һәм күрһәтәү алмаштары менән белдерелгән парлы теркәүес һүззәр.

Теркәүестәрҙең дөрөс язылышы, уларзы телмәрҙә дөрөс кулланыу күнекмәләрен нығытыу.

Бәйләүестәр. Уларзың эйәрәүсә киҫәк менән эйәртеүсә киҫәкте, эйәрсән һөйләм менән баш һөйләм араһындағы бәйләнеште барлыкка килтерәүе. Бәйләүестәрҙең төркөмсәләре, мәғәнәләре. Уларзың телмәрҙегә әһәмиәте. Синоним бәйләүестәрҙе кулланыу күнекмәләрен нығытыу.

Бәйләүестәрҙең килештәргә мөнәсәбәте: 1) исемдәрҙең төп килештә, ә алмаштарзың эйәлек килештә килеүен талап итеүсә бәйләүестәр; 2) исемдәрҙең төбәү килешен талап итеүсә бәйләүестәр; 3) исемдәрҙең сығанак килештә тороуын талап итеүсә бәйләүестәр.

Киҫәксәләр. Уларзың айырым һүзгә йәки һөйләмгә ниндәй булһа ла мәғәнә төсмөрләнеше биреүсә ярзамсы һүз булуы тураһында төшөнсә. Киҫәксәләрҙең төркөмсәләре, уларзың дөрөс язылышы, телмәрҙә дөрөс кулланыу күнекмәләрен нығытыу.

Мөнәсәбәт һүззәр. Уларзың һөйләмдә хәбәр булып килеүе, шулай ук һөйләмгә төрлө модаллек мәғәнәләрен биреүгә лә хезмәт итеүе, дөрөс язылышы.

Ымлыктар. Уларзың кешеләрҙең хис-тойғоһон, теләк-ынтылыштарын белдерәүе. Ымлык төрзәре, телмәрҙегә әһәмиәте, дөрөс язылышы. Ымлыктарзың яңы һүззәр яһауза нигез булуы.

Морфология буйынса үтелгәндәрҙә кабатлауға, бәйләнешле телмәр үстәрәү -

Үзаллы һәм ярзамсы һүз төркөмдәре араһындағы айырманы аңлата белеү. Һүззәргә морфологик анализ күнекмәләрен үстәрәү өстөндә эш. Йыл буйына өйрәнелгән морфологик күренештәрҙе текстан таба һәм аңлата белеү.

8 класс

Морфология буйынса үтелгәндәрен кабатлау.

Синтаксис тураһында төшөнсә. Ябай һөйләм синтаксисы һәм пунктуация. һүзбәйләнеш һәм уныңтөрҙәре.

Тезмә һәм эйәртеүле бәйләнеш, уларҙы барлыкка килтереүсә саралар.

Һөйләмдә һүзәр тәртибе. Логик баһым.

Һөйләмдә эйәрсән киҫәктәре. Аныкlausы. Тиң һәм тиң булмаған аныкlausылар.

Тултырыуы. Тура һәм ситләтелгән тултырыуылар.

Хәлдәр. Уларҙың төрҙәре.

Тиң киҫәкле һөйләмдәр. Тиң киҫәктәр тураһында төшөнсә, уларҙың һөйләмдә бер үк һүзгә карауы, бер һорауға яуап булыуы, тиң киҫәктәр эргәһендәге тыныш билдәләре. Тиң киҫәктәр эргәһендә дөйөмләштереүсә һүзәр. Ике һәм бер составлы һөйләмдәр. Бер составлы һөйләмдәрҙең төрҙәре: билдәле эйәле һөйләм, билдәһез эйәле һөйләм, эйәһез һөйләм, атама һөйләм, дөйөм эйәле һөйләм. Тулы һәм кәм һөйләмдәр.

9 класс

Морфология буйынса үтелгәндәрҙе кабатлау. Кушма һөйләм синтаксисы һәм пунктуация. Кушма һөйләм тураһында төшөнсә.

Тезмә кушма һөйләмдәр тураһында төшөнсә. Теркәүесле тезмә кушма һөйләмдәр. Теркәүесһез тезмә кушма һөйләмдәр.

Эйәртеүле кушма һөйләмдәр.

Эйәрсән аныкlausы һөйләм. Эйәрсән тултырыуы һөйләм.

Эйәрсән һөйләм төрҙәре.

Һөйләм төрҙәре.

Катмарлы синтаксик төзөлмәләр. Күп эйәрсәнле кушма һөйләмдәр һәм уларҙа тыныш билдәләре.

Катнаш кушма һөйләмдәр һәм уларҙа тыныш билдәләре.

Һызык, нөктәле өтөр, ике нөктәһең куйылыу осрактары.

Синтаксис һәм пунктуация буйынса үтелгәндәрҙе дөйөмләштереү һәм системаға һалыу.

1. Планируемые результаты освоения учебного предмета

Личностные, метапредметные и предметные результаты в 5 классе

Во 5 классе *личностными результатами* изучения предмета «Родной язык» являются следующие умения:

- воспринимать родной (башкирский) язык как национальное явление;
- применять знания, полученные на уроках родного (башкирского) языка, в повседневной жизни.
- формировать мотивацию изучения родного (башкирского) языка и стремление к самосовершенствованию;
- формировать коммуникативные компетенции в межкультурной и межэтнической коммуникации;
- развивать такие качества, как воля, целеустремленность, креативность, инициативность, трудолюбие, дисциплинированность;
- стремиться к лучшему осознанию культуры своего народа и готовность содействовать ознакомлению с ней представителей других национальностей, толерантное отношение к проявлениям иной культуры; осознание себя гражданином своей страны и мира;
- использовать для решения познавательных и коммуникативных задач различные источники информации (словари, энциклопедии, интернет-ресурсы и др.).

Метапредметные результаты:

Регулятивные УУД:

-Умение самостоятельно определять цели обучения, ставить и формулировать новые задачи в учебе и познавательной деятельности, развивать мотивы и интересы своей познавательной деятельности.

Обучающийся сможет формулировать учебные задачи как шаги достижения поставленной цели деятельности.

-Умение соотносить свои действия с планируемыми результатами, осуществлять контроль своей деятельности в процессе достижения результата, определять способы действий в рамках предложенных условий и требований, корректировать свои действия в соответствии с изменяющейся ситуацией.

Обучающийся сможет определять совместно с педагогом и сверстниками критерии планируемых результатов и критерии оценки своей учебной деятельности.

-Умение оценивать правильность выполнения учебной задачи, собственные возможности ее решения.

Обучающийся сможет оценивать продукт своей деятельности по заданным и/или самостоятельно определенным критериям в соответствии с целью деятельности.

-Владение основами самоконтроля, самооценки, принятия решений и осуществления осознанного выбора в учебной и познавательной деятельности. Обучающийся сможет наблюдать и анализировать собственную учебную и познавательную деятельность и деятельность других обучающихся в процессе взаимопроверки.

Познавательные УУД:

-Умение определять понятия, создавать обобщения, устанавливать аналогии, классифицировать, самостоятельно выбирать основания и критерии для классификации, устанавливать причинно-следственные связи, строить логическое рассуждение, умозаключение (индуктивное, дедуктивное, по аналогии) и делать выводы.

Обучающийся сможет вербализовать эмоциональное впечатление, оказанное на него источником.

-Умение создавать, применять и преобразовывать знаки и символы, модели и схемы для решения учебных и познавательных задач.

Обучающийся сможет обозначать символом и знаком предмет и/или явление;

-Смысловое чтение.

Обучающийся сможет находить в тексте требуемую информацию (в соответствии с целями своей деятельности); ориентироваться в содержании текста, понимать целостный смысл текста, структурировать текст;

-Развитие мотивации к овладению культурой активного использования словарей и других поисковых систем.

Обучающийся сможет определять необходимые ключевые поисковые слова и запросы.

Коммуникативные УУД:

-Умение организовывать учебное сотрудничество и совместную деятельность с учителем и сверстниками; работать индивидуально и в группе: находить общее решение и разрешать конфликты на основе согласования позиций и учета интересов; формулировать, аргументировать и отстаивать свое мнение. Обучающийся сможет определять возможные роли в совместной деятельности; играть определенную роль в совместной деятельности.

Предметные результаты:

- владеть навыками работы с учебной книгой, словарями и другими информационными источниками, ресурсами Интернета;
- владеть навыками различных видов чтения (изучающим, ознакомительным, просмотровым) ;

- владеть различными видами аудирования (с полным пониманием, с пониманием основного содержания, с выборочным извлечением информации);
- адекватно понимать и комментировать тексты различных функционально- смысловых типов речи (повествование, описание, рассуждение) и функциональных разновидностей языка;
- участвовать в диалогическом и полилогическом общении, создавать устные монологические высказывания разной коммуникативной направленности в зависимости от целей, сферы и ситуации общения с соблюдением норм башкирского языка и речевого этикета;
 - создавать и редактировать письменные тексты разных стилей и жанров с соблюдением норм башкирского языка и речевого этикета;
 - анализировать текст с точки зрения его темы, цели, основной мысли, основной и дополнительной информации, принадлежности к функционально- смысловому типу речи и функциональной разновидности языка;
 - использовать знание алфавита при поиске информации;
 - различать значимые и незначимые единицы языка;
 - классифицировать и группировать звуки речи по заданным признакам, слова по заданным параметрам их звукового состава;
 - членить слова на слоги и правильно их переносить;
 - определять место ударного слога, наблюдать за перемещением ударения при изменении формы слова, употреблять в речи слова и их формы в соответствии с акцентологическими нормами;
 - опознавать лексические средства выразительности и основные виды тропов (метафора, эпитет, сравнение, олицетворение);
 - опознавать самостоятельные части речи и их формы;
 - опознавать основные единицы синтаксиса (словосочетание, предложение, текст);
 - находить грамматическую основу предложения; • распознавать главные и второстепенные члены предложения;
 - опознавать предложения простые и сложные,
 - соблюдать основные языковые нормы в устной и письменной речи;
 - использовать орфографические словари.

Личностные, метапредметные и предметные результаты в 6 классе

Во 6 классе *личностными результатами* изучения предмета «Родной язык» являются следующие умения:

- воспринимать родной (башкирский) язык как национальное явление;
- применять знания, полученные на уроках родного (башкирского) языка, в повседневной жизни.
- формировать мотивацию изучения родного (башкирского) языка и стремление к самосовершенствованию;
- формировать коммуникативные компетенции в межкультурной и межэтнической коммуникации;
- развивать такие качества, как воля, целеустремленность, креативность, инициативность, трудолюбие, дисциплинированность;
- стремиться к лучшему осознанию культуры своего народа и готовность содействовать ознакомлению с ней представителей других стран, толерантное отношение к проявлениям иной культуры; осознание себя гражданином своей страны и мира;
- использовать для решения познавательных и коммуникативных задач различные источники информации (словари, энциклопедии, интернет-ресурсы и др.).

Метапредметные результаты:

Регулятивные УУД:

- умение с помощью учителя определять цель урока;
- умение планировать работу на уроке;
- умение формулировать и озвучить свою мысль;

- умение понимать проблему, выдвигать гипотезу, структурировать материал, подбирать аргументы для подтверждения собственной позиции, выделять причинно-следственные связи в устных и письменных высказываниях, формулировать выводы;
- умение оценивать свою работу и работу одноклассников;
- умение работать по плану, предложенному учителем.

Познавательные УУД:

- умение работать с учебником (различение условных обозначений);
- в тексте находить ответ на вопросы;
- умение работать с разными источниками информации, находить ее, анализировать, использовать в самостоятельной деятельности;
- развивать смысловое чтение, включая умение определять тему, прогнозировать содержание текста по заголовку, по ключевым словам, выделять основную мысль, главные факты;
- подробный пересказ небольших текстов.

Коммуникативные УУД:

- уметь составлять диалог по данной теме, давать краткие и развернутые ответы на вопросы,
- устно и письменно выражать свою мысль (на уровне предложений, текстов);
- умение слушать, понимать речь чужую речь, определять тему текста, находить ключевые слова;
- навыки работы парами, в группе, выполнение разных ролей (лидер, исполнитель).

Предметные результаты:

- обогатить словарный запас, расширить объём используемых в речи грамматических средств для свободного выражения мыслей и чувств;
- начинать, вести поддерживать и заканчивать различные виды диалогов в стандартных ситуациях общения, соблюдая нормы речевого этикета, при необходимости переспрашивая, уточняя;
- расспрашивать собеседника и отвечать на его вопросы, высказывая свое мнение, просьбу, отвечать на предложение собеседника согласием/отказом в пределах изученной тематики и усвоенного лексико-грамматического материала;
- рассказывать о себе, своих интересах и планах на будущее;
- сообщать краткие сведения о своем городе/селе, о своей стране и странах изучаемого языка;
- описывать события/ явления, передавать основное содержание, основную мысль прочитанного или услышанного, выражать свое отношение к прочитанному/услышанному, давать краткую характеристику персонажей.

Личностные, метапредметные и предметные результаты в 7 классе

В 7 классе личностными результатами изучения предмета «Родной язык» являются следующие умения и качества:

- понимание родного (башкирского) языка как одной из основных национально-культурных ценностей башкирского народа, определяющей роли родного языка в развитии интеллектуальных, творческих способностей и моральных качеств личности;
- осознание эстетической ценности башкирского языка; уважительное отношение к родному языку, гордость за него; потребность сохранить чистоту башкирского языка как явления национальной культуры; стремление к речевому самосовершенствованию; - достаточный объем словарного запаса и усвоенных грамматических средств для свободного выражения мыслей и чувств в процессе речевого общения; способность к самооценке на основе наблюдения за собственной речью.

Метапредметные результаты:

Регулятивные УУД:

- Умение самостоятельно определять цели обучения, ставить и формулировать новые задачи в учебе и познавательной деятельности, развивать мотивы и интересы своей познавательной деятельности.

Обучающийся сможет:

- анализировать существующие и планировать будущие образовательные результаты;
- формулировать учебные задачи как шаги достижения поставленной цели деятельности;
- Умение самостоятельно планировать пути достижения целей, в том числе альтернативные, осознанно выбирать наиболее эффективные способы решения учебных и познавательных задач.

Обучающийся сможет:

- определять необходимые действие(я) в соответствии с учебной и познавательной задачей и составлять алгоритм их выполнения;
- обосновывать и осуществлять выбор наиболее эффективных способов решения учебных и познавательных задач;
- Умение соотносить свои действия с планируемыми результатами, осуществлять контроль своей деятельности в процессе достижения результата, определять способы действий в рамках предложенных условий и требований, корректировать свои действия в соответствии с изменяющейся ситуацией.

Обучающийся сможет:

- определять совместно с педагогом и сверстниками критерии планируемых результатов и критерии оценки своей учебной деятельности;
- отбирать инструменты для оценивания своей деятельности, осуществлять самоконтроль своей деятельности в рамках предложенных условий и требований;
- оценивать свою деятельность, аргументируя причины достижения или отсутствия планируемого результата;
- сверять свои действия с целью и, при необходимости, исправлять ошибки самостоятельно
- Умение оценивать правильность выполнения учебной задачи, собственные возможности ее решения.

Обучающийся сможет:

- определять критерии правильности (корректности) выполнения учебной задачи;
- оценивать продукт своей деятельности по заданным и/или самостоятельно определенным критериям в соответствии с целью деятельности;
- Владение основами самоконтроля, самооценки, принятия решений и осуществления осознанного выбора в учебной и познавательной деятельности. Обучающийся сможет:
- наблюдать и анализировать собственную учебную и познавательную деятельность и деятельность других обучающихся в процессе взаимопроверки;
- самостоятельно определять причины своего успеха или неуспеха и находить способы выхода из ситуации неуспеха.

Познавательные УУД:

- Умение определять понятия, создавать обобщения, устанавливать аналогии, классифицировать, самостоятельно выбирать основания и критерии для классификации, устанавливать причинно-следственные связи, строить логическое рассуждение, умозаключение (индуктивное, дедуктивное, по аналогии) и делать выводы.

Обучающийся сможет:

- подбирать слова, соподчиненные ключевому слову, определяющие его признаки и свойства;
- выстраивать логическую цепочку, состоящую из ключевого слова и соподчиненных ему слов;
- выделять общий признак двух или нескольких предметов или явлений и объяснять их сходство;
- объединять предметы и явления в группы по определенным признакам, сравнивать, классифицировать и обобщать факты и явления;
- выделять явление из общего ряда других явлений;
- выявлять и называть причины события, явления, в том числе возможные / наиболее вероятные причины, возможные последствия заданной причины, самостоятельно осуществляя причинно-следственный анализ;
- Умение создавать, применять и преобразовывать знаки и символы, модели и схемы для решения учебных и познавательных задач.

Обучающийся сможет:

- обозначать символом и знаком предмет и/или явление;
 - определять логические связи между предметами и/или явлениями, обозначать данные логические связи с помощью знаков в схеме;
 - создавать абстрактный или реальный образ предмета и/или явления;
- Смысловое чтение.

Обучающийся сможет:

- находить в тексте требуемую информацию (в соответствии с целями своей деятельности);
 - ориентироваться в содержании текста, понимать целостный смысл текста, структурировать текст;
 - устанавливать взаимосвязь описанных в тексте событий, явлений, процессов;
 - резюмировать главную идею текста;
- Развитие мотивации к овладению культурой активного использования словарей и других поисковых систем.

Обучающийся сможет:

- определять необходимые ключевые поисковые слова и запросы;
- осуществлять взаимодействие с электронными поисковыми системами, словарями;
- соотносить полученные результаты поиска со своей деятельностью.

Коммуникативные УУД:

-Умение организовывать учебное сотрудничество и совместную деятельность с учителем и сверстниками; работать индивидуально и в группе: находить общее решение и разрешать конфликты на основе согласования позиций и учета интересов; формулировать, аргументировать и отстаивать свое мнение. Обучающийся сможет:

- определять возможные роли в совместной деятельности;
 - играть определенную роль в совместной деятельности;
 - определять свои действия и действия партнера, которые способствовали или препятствовали продуктивной коммуникации;
 - строить позитивные отношения в процессе учебной и познавательной деятельности;
 - договариваться о правилах и вопросах для обсуждения в соответствии с поставленной перед группой задачей; организовывать учебное взаимодействие в группе (определять общие цели, распределять роли, договариваться друг с другом и т. д.);
 - отбирать и использовать речевые средства в процессе коммуникации с другими людьми (диалог в паре, в малой группе и т. д.);
 - представлять в устной или письменной форме развернутый план собственной деятельности;
 - использовать невербальные средства или наглядные материалы, подготовленные/отобранные под руководством учителя;
- Формирование и развитие компетентности в области использования информационно-коммуникационных технологий (далее – ИКТ).

Обучающийся сможет:

- целенаправленно искать и использовать информационные ресурсы, необходимые для решения учебных и практических задач с помощью средств ИКТ;
- использовать компьютерные технологии для решения информационных и коммуникационных учебных задач, в том числе: написание писем, сочинений, докладов, рефератов, создание презентаций и др.

Предметные результаты:

- обогащать словарный запас, расширить объём используемых в речи грамматических средств для свободного выражения мыслей и чувств;
- начинать, вести поддерживать и заканчивать различные виды диалогов в стандартных ситуациях общения, соблюдая нормы речевого этикета, при необходимости переспрашивая, уточняя;
- расспрашивать собеседника и отвечать на его вопросы, высказывая свое мнение, просьбу, отвечать на предложение собеседника согласием/отказом в пределах изученной тематики и усвоенного лексико-грамматического материала;
- рассказывать о себе, своих интересах и планах на будущее;

- сообщать краткие сведения о своем городе/селе, о своей стране и странах изучаемого языка;
- описывать события/ явления, передавать основное содержание, основную мысль прочитанного или услышанного, выражать свое отношение к прочитанному/услышанному, давать краткую характеристику персонажей.

Личностные, метапредметные и предметные результаты в 8 классе

В 8 классе **личностными результатами** изучения предмета «Родной язык» являются следующие умения и качества:

- воспринимать родной (башкирский) язык как национальное явление;
- осознание эстетической ценности башкирского языка; уважительное отношение к родному языку, гордость за него; потребность сохранить чистоту башкирского языка как явления национальной культуры; стремление к речевому самосовершенствованию; освоение гуманистических традиций и ценностей современного общества через художественное слово башкирских писателей;
- осмысление социально-нравственного опыта предшествующих поколений, способность к определению своей позиции и ответственному поведению в современном обществе;
- понимание культурного многообразия своей страны и мира через тексты разных типов и стилей.

Метапредметные результаты:

Регулятивные УУД:

- Умение самостоятельно определять цели обучения, ставить и формулировать новые задачи в учебе и познавательной деятельности, развивать мотивы и интересы своей познавательной деятельности.

Обучающийся сможет:

- анализировать существующие и планировать будущие образовательные результаты;
- идентифицировать собственные проблемы и определять главную проблему;
- ставить цель деятельности на основе определенной проблемы и существующих возможностей;
- формулировать учебные задачи как шаги достижения поставленной цели деятельности;
- Умение самостоятельно планировать пути достижения целей, в том числе альтернативные, осознанно выбирать наиболее эффективные способы решения учебных и познавательных задач.

Обучающийся сможет:

- определять необходимые действие(я) в соответствии с учебной и познавательной задачей и составлять алгоритм их выполнения;
- обосновывать и осуществлять выбор наиболее эффективных способов решения учебных и познавательных задач;
- определять/находить, в том числе из предложенных вариантов, условия для выполнения учебной и познавательной задачи;
- выбирать из предложенных вариантов и самостоятельно искать средства/ресурсы для решения задачи/достижения цели;
- составлять план решения проблемы (выполнения проекта, проведения исследования);
- определять потенциальные затруднения при решении учебной и познавательной задачи и находить средства для их устранения;
- Умение соотносить свои действия с планируемыми результатами, осуществлять контроль своей деятельности в процессе достижения результата, определять способы действий в рамках предложенных условий и требований, корректировать свои действия в соответствии с изменяющейся ситуацией.

Обучающийся сможет:

- определять совместно с педагогом и сверстниками критерии планируемых результатов и критерии оценки своей учебной деятельности;
- систематизировать критерии планируемых результатов и оценки своей деятельности;

- отбирать инструменты для оценивания своей деятельности, осуществлять самоконтроль своей деятельности в рамках предложенных условий и требований;
 - оценивать свою деятельность, аргументируя причины достижения или отсутствия планируемого результата;
 - сверять свои действия с целью и, при необходимости, исправлять ошибки самостоятельно
- Умение оценивать правильность выполнения учебной задачи, собственные возможности ее решения.

Обучающийся сможет:

- определять критерии правильности выполнения учебной задачи;
 - свободно пользоваться выработанными критериями оценки и самооценки, исходя из цели и имеющихся средств, различая результат и способы действий;
 - оценивать продукт своей деятельности по заданным и/или самостоятельно определенным критериям в соответствии с целью деятельности;
 - фиксировать и анализировать динамику собственных образовательных результатов.
- Владение основами самоконтроля, самооценки, принятия решений и осуществления осознанного выбора в учебной и познавательной деятельности. Обучающийся сможет:
- наблюдать и анализировать собственную учебную и познавательную деятельность и деятельность других обучающихся в процессе взаимопроверки;
 - соотносить реальные и планируемые результаты индивидуальной образовательной деятельности и делать выводы;
 - принимать решение в учебной ситуации и нести за него ответственность;
 - самостоятельно определять причины своего успеха или неуспеха и находить способы выхода из ситуации неуспеха.

Познавательные УУД:

- Умение определять понятия, создавать обобщения, устанавливать аналогии, классифицировать, самостоятельно выбирать основания и критерии для классификации, устанавливать причинно-следственные связи, строить логическое рассуждение и делать выводы.

Обучающийся сможет:

- подбирать слова, соподчиненные ключевому слову, определяющие его признаки и свойства;
- выстраивать логическую цепочку, состоящую из ключевого слова и соподчиненных ему слов;
- выделять общий признак двух или нескольких предметов или явлений и объяснять их сходство;
- объединять предметы и явления в группы по определенным признакам, сравнивать, классифицировать и обобщать факты и явления;
- выделять явление из общего ряда других явлений;
- определять обстоятельства, которые предшествовали возникновению связи между явлениями, из этих обстоятельств выделять определяющие, способные быть причиной данного явления, выявлять причины и следствия явлений;
- строить рассуждение от общих закономерностей к частным явлениям и от частных явлений к общим закономерностям;
- строить рассуждение на основе сравнения предметов и явлений, выделяя при этом общие признаки;
- излагать полученную информацию, интерпретируя ее в контексте решаемой задачи;
- самостоятельно указывать на информацию, нуждающуюся в проверке, предлагать и применять способ проверки достоверности информации;
- объяснять явления, процессы, связи и отношения, выявляемые в ходе познавательной и исследовательской деятельности;
- выявлять и называть причины события, явления, в том числе возможные / наиболее вероятные причины, возможные последствия заданной причины, самостоятельно осуществляя причинно-следственный анализ;
- Умение создавать, применять и преобразовывать знаки и символы, модели и схемы для решения учебных и познавательных задач.

Обучающийся сможет:

- обозначать символом и знаком предмет или явление;
 - определять логические связи между предметами и/или явлениями, обозначать данные логические связи с помощью знаков в схеме;
 - создавать абстрактный или реальный образ предмета и/или явления;
 - строить модель/схему на основе условий задачи и/или способа ее решения;
 - анализировать опыт разработки и реализации учебного проекта, исследования на основе предложенной проблемной ситуации, поставленной цели
- Смысловое чтение.

Обучающийся сможет:

- находить в тексте требуемую информацию (в соответствии с целями своей деятельности);
 - ориентироваться в содержании текста, понимать целостный смысл текста, структурировать текст;
 - устанавливать взаимосвязь описанных в тексте событий, явлений, процессов;
 - резюмировать главную идею текста;
 - преобразовывать текст;
- Развитие мотивации к овладению культурой активного использования словарей и других поисковых систем.

Обучающийся сможет:

- определять необходимые ключевые поисковые слова и запросы;
- осуществлять взаимодействие с электронными поисковыми системами, словарями;
- формировать множественную выборку из поисковых источников для объективизации результатов поиска;
- соотносить полученные результаты поиска со своей деятельностью.

Коммуникативные УУД:

-Умение организовывать учебное сотрудничество и совместную деятельность с учителем и сверстниками; работать индивидуально и в группе: находить общее решение и разрешать конфликты на основе согласования позиций и учета интересов; формулировать, аргументировать и отстаивать свое мнение. Обучающийся сможет:

- определять возможные роли в совместной деятельности;
- играть определенную роль в совместной деятельности;
- принимать позицию собеседника, понимая позицию другого, различать в его речи: мнение (точку зрения), доказательство (аргументы), факты, гипотезы, аксиомы, теории;
- определять свои действия и действия партнера, которые способствовали или препятствовали продуктивной коммуникации;
- строить позитивные отношения в процессе учебной и познавательной деятельности;
- корректно и аргументированно отстаивать свою точку зрения, в дискуссии уметь выдвигать контраргументы;
- критически относиться к собственному мнению, с достоинством признавать ошибочность своего мнения (если оно таково) и корректировать его;
- предлагать альтернативное решение в конфликтной ситуации;
- договариваться о правилах и вопросах для обсуждения в соответствии с поставленной перед группой задачей;
- организовывать учебное взаимодействие в группе (определять общие цели, распределять роли, договариваться друг с другом и т. д.).

-Умение осознанно использовать речевые средства в соответствии с задачей коммуникации для выражения своих чувств, мыслей и потребностей для планирования и регуляции своей деятельности; владение устной и письменной речью, монологической контекстной речью.

Обучающийся сможет:

- определять задачу коммуникации и в соответствии с ней отбирать речевые средства;
- отбирать и использовать речевые средства в процессе коммуникации с другими людьми (диалог в паре, в малой группе и т. д.);
- соблюдать нормы публичной речи, регламент в монологе и дискуссии в соответствии с коммуникативной задачей;

- высказывать и обосновывать мнение (суждение) и запрашивать мнение партнера в рамках диалога;
- принимать решение в ходе диалога и согласовывать его с собеседником;
- использовать невербальные средства или наглядные материалы, подготовленные/отобранные под руководством учителя;
- делать оценочный вывод о достижении цели коммуникации непосредственно после завершения коммуникативного контакта и обосновывать его.

-Формирование и развитие компетентности в области использования информационно-коммуникационных технологий (далее – ИКТ).

Обучающийся сможет:

- целенаправленно искать и использовать информационные ресурсы, необходимые для решения учебных и практических задач с помощью средств ИКТ;
- использовать компьютерные технологии (включая выбор адекватных задаче инструментальных программно-аппаратных средств и сервисов) для решения информационных и коммуникационных учебных задач, в том числе: написание писем, сочинений, докладов, рефератов, создание презентаций и др.

Предметные результаты:

- обогащать словарный запас, расширить объём используемых в речи грамматических средств для свободного выражения мыслей и чувств;
- начинать, вести поддерживать и заканчивать различные виды диалогов в стандартных ситуациях общения, соблюдая нормы речевого этикета, при необходимости переспрашивая, уточняя;
- расспрашивать собеседника и отвечать на его вопросы, высказывая свое мнение, просьбу, отвечать на предложение собеседника согласием/отказом в пределах изученной тематики и усвоенного лексико-грамматического материала;
- рассказывать о себе, своих интересах и планах на будущее;
- сообщать краткие сведения о своем городе/селе, о своей стране и странах изучаемого языка;
- описывать события/ явления, передавать основное содержание, основную мысль прочитанного или услышанного, выражать свое отношение к прочитанному/услышанному, давать краткую характеристику персонажей.

Личностные, метапредметные и предметные результаты в 9 классе

В 9 классе **личностными результатами** изучения предмета «Родной язык» являются следующие умения:

- осознание своей этнической принадлежности, знание истории, языка, культуры своего народа, своего края, основ культурного наследия народов России и человечества; усвоение гуманистических, демократических и традиционных ценностей многонационального российского общества; воспитание чувства ответственности и долга перед Родиной;
- формирование ответственного отношения к учению, готовности и способности обучающихся к саморазвитию и самообразованию на основе мотивации к обучению и познанию, осознанному выбору и построению дальнейшей индивидуальной траектории образования на базе ориентировки в мире профессий и профессиональных предпочтений, с учётом устойчивых познавательных интересов, а также на основе формирования уважительного отношения к труду, развития опыта участия в социально значимом труде;
- формирование целостного мировоззрения, соответствующего современному уровню развития науки и общественной практики, учитывающего социальное, культурное, языковое, духовное многообразие современного мира;
- формирование осознанного, уважительного и доброжелательного отношения к другому человеку, его мнению, мировоззрению, культуре, языку, вере, гражданской

позиции, к истории, культуре, религии, традициям, языкам, ценностям народов России и народов мира; готовности и способности вести диалог с другими людьми и достигать в нём взаимопонимания;

- освоение социальных норм, правил поведения, ролей и форм социальной жизни в группах и сообществах, включая взрослые и социальные сообщества; участие в школьном самоуправлении и общественной жизни в пределах возрастных компетенций с учётом региональных, этнокультурных, социальных и экономических особенностей;
- формирование коммуникативной компетентности в общении и сотрудничестве со сверстниками, детьми старшего и младшего возраста, взрослыми в процессе образовательной, общественно полезной, учебно-исследовательской, творческой и других видов деятельности;
- формирование ценности здорового и безопасного образа жизни; усвоение правил индивидуального и коллективного безопасного поведения в чрезвычайных ситуациях, угрожающих жизни и здоровью людей, правил поведения на транспорте и на дорогах;
- формирование основ экологической культуры, соответствующей современному уровню экологического мышления, развитие опыта экологически ориентированной рефлексивно-оценочной и практической деятельности в жизненных ситуациях;
- осознание значения семьи в жизни человека и общества, принятие ценности семейной жизни, уважительное и заботливое отношение к членам своей семьи.

Метапредметные результаты:

Регулятивные УУД:

- умение самостоятельно определять цели своего обучения, ставить и формулировать для себя новые задачи в учёбе и познавательной деятельности, развивать мотивы и интересы своей познавательной деятельности;
- умение самостоятельно планировать пути достижения целей, в том числе альтернативные, осознанно выбирать наиболее эффективные способы решения учебных и познавательных задач;
- умение соотносить свои действия с планируемыми результатами, осуществлять контроль своей деятельности в процессе достижения результата, определять способы действий в рамках предложенных условий и требований, корректировать свои действия в соответствии с изменяющейся ситуацией;
- умение оценивать правильность выполнения учебной задачи, собственные возможности её решения;
- владение основами самоконтроля, самооценки, принятия решений и осуществления осознанного выбора в учебной и познавательной деятельности;

Познавательные УУД:

- формулировать проблему, выдвигать аргументы, строить логическую цепь рассуждения, находить доказательства, подтверждающие или опровергающие тезис;
- осуществлять библиографический поиск, извлекать необходимую информацию из различных источников;
- определять основную и второстепенную информацию, осмысливать цель чтения, выбирая вид чтения в зависимости от коммуникативной цели;
- применять методы информационного поиска, в том числе с помощью компьютерных средств;
- перерабатывать, систематизировать информацию и предъявлять ее разными способами;
- формирование и развитие компетентности в области использования информационно-коммуникационных технологий.

Коммуникативные УУД:

- владеть всеми видами речевой деятельности, строить продуктивное речевое взаимодействие со сверстниками и взрослыми;
- адекватно воспринимать устную и письменную речь;
- точно, правильно, логично и выразительно излагать свою точку зрения по поставленной проблеме;
- соблюдать в процессе коммуникации основные нормы устной и письменной речи;

- уметь осознанно использовать речевые средства в соответствии с задачей коммуникации для выражения своих чувств, мыслей и потребностей;
- владеть устной и письменной речью, монологической речью.

Предметные результаты:

- совершенствование видов речевой деятельности (аудирования, чтения, говорения и письма), обеспечивающих эффективное овладение разными учебными предметами и взаимодействие с окружающими людьми в ситуациях формального и неформального межличностного и межкультурного общения;
- понимание определяющей роли языка в развитии интеллектуальных и творческих способностей личности, в процессе образования и самообразования;
- использование коммуникативно-эстетических возможностей родного языка;
- расширение и систематизацию научных знаний о языке; осознание взаимосвязи его уровней и единиц; освоение базовых понятий лингвистики, основных единиц и грамматических категорий языка;
- формирование навыков проведения различных видов анализа слова (фонетического, морфемного, словообразовательного, лексического, морфологического), синтаксического анализа словосочетания и предложения, а также многоаспектного анализа текста;
- обогащение активного и потенциального словарного запаса, расширение объёма используемых в речи грамматических средств для свободного выражения мыслей и чувств адекватно ситуации и стилю общения;
- овладение основными стилистическими ресурсами лексики и фразеологии языка, основными нормами литературного языка (орфоэпическими, лексическими, грамматическими, орфографическими, пунктуационными), нормами речевого этикета; приобретение опыта их использования в речевой практике при создании устных и письменных высказываний; стремление к речевому самосовершенствованию;
- формирование ответственности за языковую культуру как общечеловеческую ценность.

2.Содержание учебного предмета

Фонетика и орфоэпия. Графика

- опознавать основные выразительные средства фонетики (звукопись);
- выразительно читать прозаические и поэтические тексты;
- извлекать необходимую информацию из мультимедийных орфоэпических словарей и справочников; использовать её в различных видах деятельности.

Морфемика и словообразование

- характеризовать словообразовательные цепочки и словообразовательные гнезда, устанавливая смысловую и структурную связь однокоренных слов;
- опознавать основные выразительные средства словообразования в художественной речи и оценивать их;
- извлекать необходимую информацию из морфемных, словообразовательных и этимологических словарей и справочников, в том числе мультимедийных;
- использовать этимологическую справку для объяснения правописания и лексического значения слова.

Лексикология и фразеология

- аргументировать различие лексического и грамматического значений слова;
- оценивать собственную и чужую речь с точки зрения точного, уместного и выразительного словоупотребления;
- опознавать основные выразительные средства лексики и фразеологии в публицистической и художественной речи и оценивать их; объяснять особенности употребления лексических средств в текстах научного и официально-делового стилей речи;
- извлекать необходимую информацию из лексических словарей разного типа (толкового словаря, словарей синонимов, антонимов, устаревших слов, иностранных слов, фразеологического словаря и др.) и справочников, в том числе мультимедийных; использовать эту информацию в различных видах деятельности.

Морфология

- опознавать основные выразительные средства морфологии в публицистической и художественной речи и оценивать их; объяснять особенности употребления морфологических средств в текстах научного и официально-делового стилей речи;

- извлекать необходимую информацию из словарей грамматических трудностей, в том числе мультимедийных; использовать эту информацию в различных видах деятельности.

Синтаксис

- анализировать синонимические средства синтаксиса;
- опознавать основные выразительные средства синтаксиса в публицистической и художественной речи и оценивать их; объяснять особенности употребления синтаксических конструкций в текстах научного и официально-делового стилей речи;

- анализировать особенности употребления синтаксических конструкций с точки зрения их функционально-стилистических качеств, требований выразительности речи.

Правописание: орфография и пунктуация

- демонстрировать роль орфографии и пунктуации в передаче смысловой стороны речи;
- извлекать необходимую информацию из мультимедийных орфографических словарей и справочников по правописанию; использовать эту информацию в процессе письма.

Язык и культура

- характеризовать на отдельных примерах взаимосвязь языка, культуры и истории народа - носителя языка;

- анализировать и сравнивать башкирский речевой этикет с речевым этикетом отдельных народов России и мира.

5 класс

Наступила осень

Мой родной язык. А. Игебаев «Медный колокольчик». К. Кинзябулатова «Наступила осень», Ф. Рахимгулова «Осенний Урал». Словарный диктант. Пословицы о мудрости и уме.

Мой родной Урал

Мой родной Урал. Скороговорки. Уфа – столица Башкортостана. Волшебные слова.

Не играйте с дружбой

А. Ягафарова. «Не играйте с дружбой» (сказка). День рождения. Сочинение «Мой друг»

Карта Башкортостана

Работа с картой Башкортостана. Города Башкортостана. Реки и горы Башкортостана. Башкирские имена. Пословицы о Родине.

Башкирское народное творчество

Загадки. Понятие о пословицах. Башкирские народные песни. Скороговорки. Проектная работа по пройденным темам.

Весна идет

Р. Назаров «Весна пришла». Сочинение «Моя мама». Повторение пройденного материала. Праздник весны и труда. 9 Мая – День Победы. Осенние работы в огороде.

Лето

Лето. Как научиться правильно разговаривать по телефону? Деловое письмо. Письмо.

6 класс

Песнь моя – Башкортостан.

Сведения о Башкортостане. Башкирские народные песни. Проектная работа. Повторение и закрепление знаний о частях речи. Самостоятельные и служебные части речи. Имя существительное. Собственные и нарицательные имена существительные. Категория числа имен существительных. Падежи. Архаизмы, диалектизмы, варваризмы. Категория принадлежности имен существительных. Переводы с башкирского языка на русский язык, с русского языка на башкирский язык.

Стоит город на высокой горе

Сведения о городах. Башкортостана, виртуальная экскурсия. Пословицы о семье, дружбе. Рассказ о членах семьи. Башкирские национальные блюда. Проектная работа. Реки Башкортостана. Башкирский курай. Известные кураисты. Имя прилагательное. Особенности

прилагательных в башкирском языке. Степени сравнения имен прилагательных. Понятие о характеристике.

Зима

Зима, зимние забавы детей. Понятие автобиографии. Местоимение. Разряды местоимений. Особенности местоимений в башкирском языке. Замена разных частей речи местоимениями. Сравнение местоимений в русском и башкирском языках. Башкирские национальные музыкальные инструменты.

Родной язык – язык матери

Театры Уфы. Птицы Башкортостана. Ответы на вопросы, составление диалогов. Исторические сведения о Великой Отечественной войне. Имя числительное. Особенности числительные в башкирском и русском языках. Разряды числительных. Образование числительных. Правописание числительных. Простые и составные числительные. Работа над составлением расписки, акта.

7 класс

Здравствуй, школа

Повторение. Повторение изученного материала в 5 – 6 классах по теме фонетика, словообразование, морфология. Башкирский алфавит. Специфические звуки и буквы башкирского алфавита.

Страна есть – язык есть

Словообразование в башкирском языке. Выполнение творческих работ по теме Республика Башкортостан, площадь республики, народы, проживающие на территории Башкортостана. Башкирская народная песня “Урал”. Пословицы, использование пословиц в речи. Исторические места, музеи, театры Уфы. Глагол. Роль глагола в речи. Самостоятельные и вспомогательные глаголы. Личные окончания глаголов. Наклонения глаголов. Особенности перевода глаголов на русский язык. Работа с текстом. Переводы с русского языка на башкирский, с башкирского языка на русский языки. Составление рассказов, написание сочинений по картинам башкирских художников.

Судьба страны в руках мужчин – защитников

Работа с текстом, перевод. Описание зимней природы. Пословицы, их использование в речи. Наречия. Смысловые группы наречий. Образование, правописание, использование в речи наречий. Навыки написания заявления.

Нет на свете никого дороже матери

Чтение стихотворений о матерях. Сбор пословиц и поговорок о матерях. Служебные части речи.

Эх, идет весна – красна!

Работа с текстами, описывающими весну и лето. Работа над навыками выразительного чтения. Служебные части речи. Союзы, частицы, послелог. Междометия. Роль междометий в выражении эмоций, чувств человека. Правописание служебных частей речи.

Лето красное

Самостоятельные и служебные части речи, их роль в речи.

8 класс

Богатство языка. Башкортостан – край курортов. Мой верный друг. Реки Башкортостана. Река Зилим. Ансамбль народного танца имени Ф.Гаскарова. Площадь Башкортостана. Мой отец. Воспоминания о Ш.Бабиче. Хлеб – богатство страны. Язык острее меча. Природа родного края. Уфа – моя столица. Пословица – краса языка. Моя мама. Богатства Уральских гор. А.З.Валиди – легендарная личность. Лекарственные растения. Периодическая печать Башкортостана. Памятные места республики. Ремесла. Художник Касим Давлеткильдиев. Топонимика. Башкирские племена и роды. М.Карим – народный поэт Башкортостана. Башкирские народные песни. Книга – память человеческая. Национальная библиотека имени З.Валиди.

9 класс

Родина в жизни человека. Башкортостан – песенный край. Первый башкирский букварь. Пословицы. Из истории Башкортостана. Г.Хусаинов. Д.Юлтый. Культура общения. Кулямасы (анекдоты). Каравансарай – исторический памятник. Р.Султангареев “Башкирские батыры”. Многонациональный Башкортостан. Башкортостан в творчестве русских писателей и ученых. Птицы Башкортостана. Столица Уфа. Уральские горы. Топонимические легенды.